

BAKK ISTVÁN - BAKK ERZSÉBET

545 éve Remete Szent Pál Magyarország védőszentje

„Mondám hogy mi idvességes tanuságunkra első része léssen beszédőnkne : mi módon kihozattatok remete száz sz. ... hogy úristen megvilágosodotta csodatételnek jó hírével remete szent Pál szent testét és temetését, ajojatos eágra ...”¹

Vilt Tibor: Remete Szent Pál szobor
(Archív fotó, MTA MKI Fényképtára)

Az országunk védőszentje már 545 év óta thébai Remete Szent Pál, akit most 2012. január 15-én ünnepeltünk. „Thébai Szent Pál a magyar egyházi történetírás számára is kiemelkedő fontosságú, mert a sivatagi remete öröközte az egyetlen középkori és hazai alapítású rend fölött. Remete Szent Pál kultuszát már a IV. században nyomon lehet követni. Élettörténetét görögre és koptra is lefordították, a középkor egyik legtiszteltebb szentje volt.”²

Az egyetlen magyar alapítású rend Szent Pálról, a thébai remetéről kapta nevét. (Ld. Gyöngyösi Gergely: Pálos remete testvérek életrajzának bevezető jegyzetét; ford. P. Árva Vince). Az Érdykódexben a szentnek két ünnepe szerepel, a ja-

nuár 10-i főünnep és a november 14-én ült translatio. Ez utóbbi annak emlékére született, hogy Szent Pál ereklyéit 1381. november 14-én a budai királyi kápolnából átvitték a pálosok Buda feletti, Szent Lőrincről elnevezett főkolostorába.

„A magyar nemzet Geniusai az ő Szentjei, akikben, mint egyedekben egyesült mindaz, ami az egész nemzetben kiváló. Amint a virágok száz-ezreiből lesz egy csöpp méz, amint a rózsák száz-ezreiből lesz néhány csöpp olaj – úgy az emberek száz-ezreiből lesz egy szent. Ez az Úristen titka, más a "hívás" és más a "választottság"; az emberek hivatalosak, a Szentek választottak. Az emberiség a "gens" és "Geniusai" a Szentek, ők a legigazibb művészet inspirálói s ezen a művészetben rajta van a halhatatlanság jegye, amint mértéke is az örökkévaló, hamisítatlan igazság. Ez a mérték azt mutatja, hogy a halhatatlan szépség az, amelyhez közelíteni annyi, mint hozzászépülni. A csillagokba érő nagyság az, amely lehajol a legkisebbhez, karjaira veszi és önmagához emeli. A jóság pedig az, amely a megváltó szeretet útján jár s így folytatja az Úr-Jézus életét a földön.”³

Remete Szent Antal 251-ben született Egyiptom Róma nevű falujában, buzgó keresztény szülőktől, akiknek Isten e világ javaiból is bőven jutott, melyet testvérhúgával közösen osztott meg. Alig múlt el azonban hat hónap, mikor egyszer a templomban hallotta az evangélium szavait: „Hátökéletes akarsz lenni, menj, add el amid van, add a szegényeknek és kövess engem – és kincsed lesz a mennyekben.” Úgy érezte, hogy neki szólnak Krisztus Urunk ezen szavai. Annnyira hatottak lelkére, hogy eladta vagyonát. Előbb húgáról gondoskodott és a maga részét szétosztotta a szegények közt, ezután a pusztába vonult. Itt a legszigorúbb életmód mellett 105 évig élt. Ha az álom elnyomta, a csupasz földön hált. Napnyugta előtt pedig egyáltalán nem evett. Gyakran két napon keresztül is táplálék nélkül maradt. Egész éj-

¹ Toldy Ferenc: Magyar szentek legendái a Carthausi névteletről: az eredeti... 1895. p. 165.

² <http://www.szentozseb.hu/modules.php?name=topics&file=olvas&cikk=palosok-4c6680276d473>

³ S. Balázs Benedicta: Pannónia virágoskertje: 34 Magyar Szent legendája rövid életrajzokban, Testvérszövetség kiad. 1929. 239. p. vagy a

<<http://www.szentozseb.hu/modules.php?name=topics>> 20 11.dec. 20.

szakákat töltött imával. A gonosz lélek sokszor, huzamosan kísértette, de ő annál állhatatosabban ellenállt neki. Életszentségének híre messze földre eljutott emiatt sokan szegődtek hozzá és lete-

lepültek a közelében; lelki atyjuknak választották. Ez volt az első társas remeteség, kezdetleges formája a szerzetesi közösségnek, első vezetőjük és megalapítójuk Remete Szent Antal.⁴

Hogyan látta a keresztények kínzását?

Hogyan vezette egy farkas Szent Antalt
Szent Pál cellájához?

Remete Szent Pál története. Magyar Anjou Legendárium. Sajtó alá rendezte: Levárdy Ferenc.
Magyar Helikon, Budapest, 1973. LV. 161. (v. 98. r.)⁵

Remete Szent Pál Egyiptom Alsó-Thebaisz nevű tartományában született 230 körül. Itt különösen nagy szigorral hajtották végre a keresztényeket üldöző parancsot. Pál ekkor 15 éves lehetett, s mivel nem érezte magát elég erősnek a kínzások elviselésére, elrejtőzött. Sógora azonban nagy vagyonát akarta megszerezni, emiatt készült rejtékhelyét elárulni. Amikor nővére látta, hogy férjét nem tudja eltéríteni gonosz szándékától, titokban értesítette öccsét. Pál mindenét elhagyva kiment a sivatagba azzal a szándékkal, hogy az üldözés megszűntével majd visszatér. A pusztában egy barlangot talált, mellette egy pálmafa árnyékában tiszta vízforrás csörgedezett. Ezt a kellemes, csendes helyet választotta lakóhelyül és idővel annyira megszerette, hogy az üldözések lezaj-

lása után sem tért vissza a világba. A pálmafa leveleiből készített magának köntöst, gyümölcsével táplálkozott, a forrás vize szolgált italul. Már 113 éves volt és 90 évet töltött a pusztában imádság és elmélkedés között anélkül, hogy emberrel találkozott volna, amikor remete Szent Antal Isten parancsára meglátogatta őt. Sohasem látták, mégis néven szólították egymást, és istenes beszélgetésbe merültek, amikor délfelé egy holló egy egész kenyert tett eléjük. A holló távozásával így szólt Szent Pál: „Látod, az Úr igazán jó és kegyes, küldött nekünk eledelt! Éppen hatvan éve, hogy naponta fél kenyert kapok. Jöveteledre Krisztus most megkértszerezte az ételmet.” Nagy hálálkodással fogyasztották el az ételt, és amikor egy kis sé felüdültek, ismét hálát adtak az Úrnak és az egész éjszakát Isten dicséretében töltötték. E szent együttlét után hatodnapra szent Pál lelke hófehéren, a próféták és apostolok korában, angyalseregűl körülveve Szent Antal szemeláttára a mennyekbe szállt.

⁴ Részlet Lombos Aladár: Krisztus Leventéi című művéből (Budapest, 1942.)

<<http://www.szentozebe.hu/modules.php?name=topics&file=olvas&cikk=legendak-4e182565d1278>> 2012. 01.11.

⁵ <<http://mek.niif.hu/01900/01948/html/index413.html>> 2012. január 14.

A történetírás szerint Remete Szent Pál testét a 12. században Konstantinápolyba, majd 1240-ben Velencébe vitték; innen Nagy Lajos királyunk alatt Magyarországra hozták és a Budaszentlőrincen épült pálos zárdában helyezték el. „Szent Pál az első remete, zászlóvivője azoknak a férfiaknak, akik Krisztusért elhagyták a világot, hogy önmegtartóztatásban és imádságban Istennek éljenek. Csendben, magányosságban a lélek könnyebben meghallja és megéri Isten szavát.”^{6 7}

Az 1523. március 9-én kelt levél melyet a váci püspök írt Báthory István nádorhoz. Értesíti, hogy a csehknél Carstyn várában "caput S. Pauli primi heremite" már kezei között van, hogy Magyarországra szállítsák. Remete Szent Pál testének hazaszállítási útvonala: Velence – Aquileia – Grado – Lepoglava – Csáktornya – Zalavár – Nagyvázsony – Veszprém – Zsámbék – Pilisjászfalu – Buda – Szentlőrinc pálos főmonostor. (Keresztesi István Pilisi Pálos kutató személyes közlése) Amikor a menet Budához ért, a zarándokok ezt a verset olvashatták a budai városkapun: „Örvend és jól jár vendég, aki jött ide: polgár; lesz kegyelem gonoszon s várja a jót a jutalom.”⁸

Az 1557-ben „remete szent Pál napján Gyulafejeváran költ mentesítő leveleiken” (Oklevéltár Kolozsvár története 1870. Jakab Elek)⁹

Az első emeleten a független magyar állam középkori történetének fontos pillanatai elevenednek meg előttünk. (Magyar Országos Levéltár-

⁶Részlet Lombos Aladár: Krisztus Leventéi című művéből, Budapest, 1942. 138-139. p.

<<http://www.szentozseb.hu/modules.php?name=topics&file=olvas&cikk=legendak-4e182565d1278>>2011.

december

⁷ Részlet Lombos Aladár: Krisztus Leventéi című művéből (Budapest, 1942.) 24-25. p.

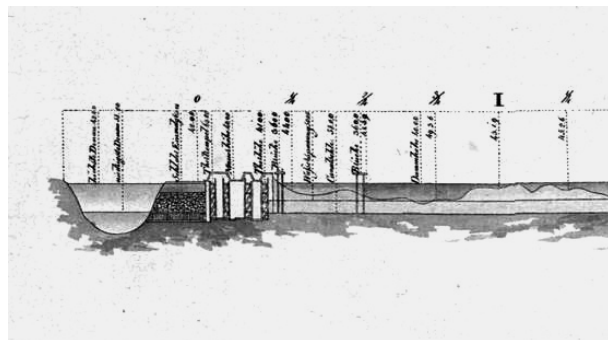
<<http://www.szentozseb.hu/modules.php?name=topics&file=olvas&cikk=legendak-4e18249841984&elozo=aktualis-4e00a4463d24b&koveto=legendak-4e182565d1278>

>2012. január 14.

⁸ Lásd ezt a követ a Budapesti Történeti Múzeumban.

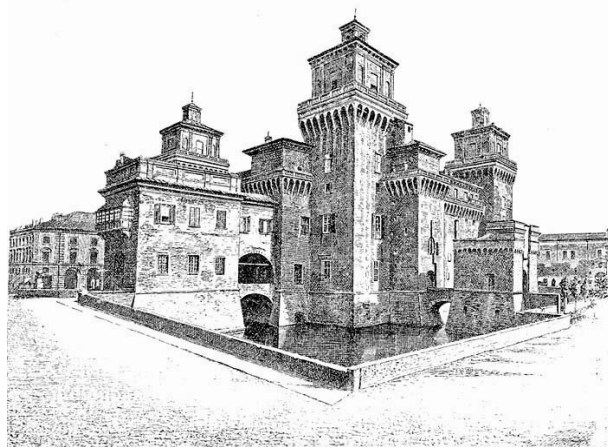
⁹ Oklevéltár CCXLV szám alatt.

nak az I. emeletén.) Az épületet díszítő szekkkókat Dudits Andor készítette. Tekintsd meg e felbecsülhetetlen értékű szekkkók közül a témákhoz a legfontosabbat!

A jobb oldali szekkon Remete Szent Pál szarkofágját hozzák Nagy Lajos király trónja elé. (MOL)

A remeték szerzetesrendje kísérete, és az első remete, Szent Pál testének elhozatala a fentebb említett útvonalon. Végül Szent Pál első remete szerzetesrendje, a remetebarátok rendje virágozni és gyarapodni kezdett Magyarországon. A mondott rend ősatyjának Szent Pált tekinti.¹⁰

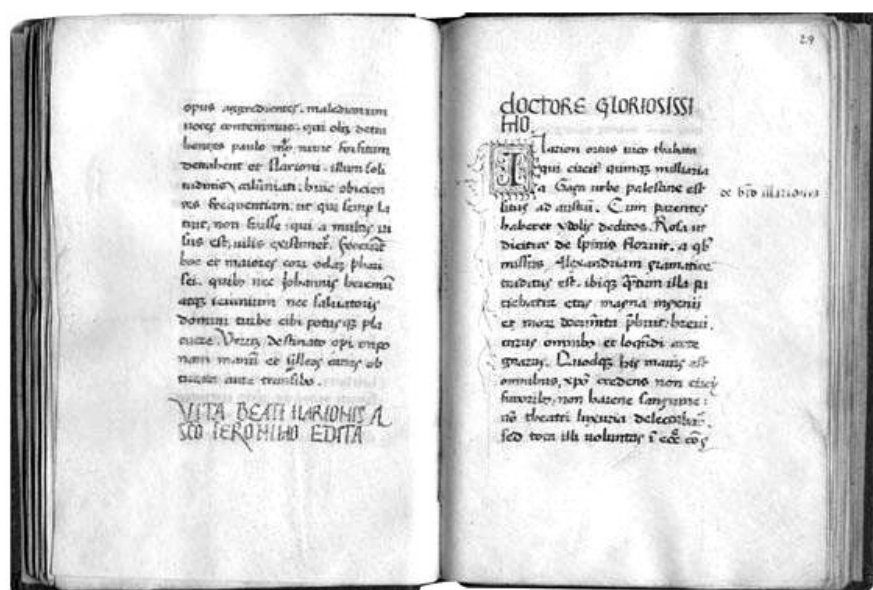
Diós-Győr (Pór Antalnál)

Szent Jeromos Pannóniai születésű, az Úr 338. esztendejében a mai Csáktornyan. Vallásos szülői nevelést kapott, nagyvilági műveltsége volt: (latin, görög). Rómában a katakombákban sokat elmélkedett, majd megkeresztelkedett, maga **Liberiusz pápa keresztelte meg**. Korán megismerkedett a remete élettel, majd a keleti remetességgel barátkozott. 374-ben Antiochiában súlyos beteg lett, utána két évig igen szigorú remete életet élt. **382-**

¹⁰ Pór Antal: Nagy Lajos 1326-1382. Budapest, Magyar Tört. Társ., 1892.

ben újra Rómába ment, papként Damazusz pápa titkára lett. Latin nyelvű Szentírás-fordítást kellett készítenie a pápa megbízásából, széleskörű és hatásos lelkipásztori munkát is végzett. Igyekezett keleti mintára szervezni női szerzetesi közösségeket, emiatt irigyei támadtak, vádaskodások céltáblája lett. Egyiptomba, végül Betlehembe ment, itt kolostort épített. A Születés Barlangja közvetlen szomszédságában élt, még itt is tanult. A Szentírás fordítását Vulgata néven ma is használja az egyház. Sokat olvasott (Szent Ágoston szerint: "min-

den" megírt könyvet elolvasott!) Ő Remete Szent Pál életrajzírója. A Vulgatának nevezett latin Bibliafordítás készítője. Nevének jelentése a görög eredetű Hieronymusból származtatva "Szent név" illetve hagyományosan "Szent törvény", "Szépség látomása", "Beszédek megítélő". Híres látomása az utolsó ítélet. Számos helyen tanult, végül Betlehemben telepedett meg, itt remeteként élt. A folyamatos kísértések ellen vezekléssel és szorgos tanulással védekezett. Hosszú, tanító utazások után visszatért Rómába.

JEROME (Saint), [Vitae Patrum] Vita Pauli primi eremitae; Vita Malchi monachi captivi; Vita Hilarioni)

Kemény küzdelmet folytatott a tévtanítókkal: szerzetesi életről, papi szüzességről, Szűz Mária méltóságáról, a szentek, és az ereklyék tiszteletéről, a krisztusi kegyelem szükségességéről. Töretlen szellemi erővel dolgozott, boldog volt, mert Istenért élt. Meghalt 420. szeptember 30-án. A Maria Maggiore templomban nyugszik, Rómában. A négy egyházatya egyike. Ő Szent Jeromos (Hieronymus) vitájában Jeromos Szűz Mária örökké tartó szüzességét védelmezve az **unokatestvéri fok mellett érvel**, (Áldott Mária Örökkévaló Szep-lőtlensége) írt, csak ennek az egyetlen szónak, fogalomnak az átmagyarázása érdekében. (Adv. Helvedius). *Szent Jeromos* a "tenger csillagá"-nak fordítja, különös szeretettel szólítva meg a *Szűzanyát*: "Ave Maris Stella". Máriára nagyon illik ez a név. Jeromos ünnepe: szeptember 30.

Visszatérve a remeték atyjára; titkos feltételek között kötötte ki Lajos király, hogy szent Pál

első remetének, kinek tiszteletére Magyarorszában a pálosok szerzete keletkezett, ereklyéit melyeket akkor Velencében őriztek, neki átadják. Előzményként megígérte Lajos király, egy alkalommal amikor Márianosztrán a pálos atyáknál látogatóban volt, ha Isten a velencei háborúban megsegíti, akkor Szent Pál testét megszerzi. Mire Lukács nevű, tiszteletre méltó öreg remete, biztosította őt Isten segítségéről; ennek jeléül rögtön egy hárscesmetét ültetett és ezt sokáig Lajos fájának nevezték.¹¹ „Küküllői János és egyéb történetíróink tudnak a szent ereklye áthozatalának történetéről, meg is említik azt.”¹²

A szent testét a budai királyi palotában helyezték el ideiglenesen, aztán (1381. november

¹¹ Eggerer András: *Fragmen panis corvii*, 161. lap, hol azonban a szerző a két velencei háborút is említi.

¹² Pór Antal: *Nagy Lajos 1326-1382*. Budapest: Magyar Tört. Társ., 1892. és az Arch. Értesítőben.

14.) ünnepélyes menetben, melyet Demeter, esztergomi bíboros vezetett, átvitték azt a király által különösen kegyelt pálosok Szent-Lőrinc-i kolostorába, Buda mellett. (Chron. Budense, i. h. 333 – (Prileszky) Acta SS. Hung. I. 33. - Lajos király 1382-ben levelet írt a signoriának Velencébe, melyben egyebek közt kéri: „Velint ipsum per

litteras eorum certificare de integritate corporis s. Pauli primi heremite. Nam in una manu dicti corporis tres digiti non habentur. (M. Tört. Tár, XI, 104. l.) = „Őt magát levelezésüknek megfelelően akarnák biztosítani Első Remete Szent Pál testének érintetlenségéről. Ugyanis az említett test egyik kezéről három ujj hiányzik.”¹³

Érdy-kódex (BEK gyűjteményében)

Idézzünk az Érdy-kódexből, melyet a Nemzeti Múzeumban is őriztek, (ma Budapesti Egyetemi Könyvtárban megtaláljuk) a remete szűz szent Pál kihozása történetét:

„Annak utána, mikoron írának ezer háromszáz nyolczvanegy esztendőben, mikoron Magyarországnak uralkodnék az Nagy Lajos király, kinek hagyományából es az veneczei uraknak engedelmekekből pécsi Bálint pispok es zágrábi Pál pispok egy éjjel nagy csendességgel, hogy a köznép reájok ne rohanna érötte, miért nagy böcsölettel tartják vala, hozák szent Pálnak testét két apró szentöknek testivel Magyarországnak, Budának fénes királyi városában, oly nagy tisztosséggel es készölettel, oly nagy processióval es ajojtatossággal, kihöz hasonlatos soha Magyarországnak nem volt; es helyheték Buda várában szent János (udvari) kápolnájában éjjel es nappal vigyázzván két remete fráterek. Kinek kihozásán mondhatatlan nagy ereme vala az felséges jámbor királynak,

nagy eremek vala mind teljes országbeli szegénynek bódognak; nagyobbban kedég az ő remete szerelmes fiainak. Es koronkéd nagy folyamás (se-reglés, tódulás) vala Krisztus Jézus szent confessorának látogatására. Kevés idő azért elmulván, az felséges király, a magyari jó uraknak tanácsokból, nagyságos tisztelendő isztragomi (esztergami) Demeter érsek, romai cardinál es gubernator, es országnak jeles cancellariosa, úr pápának kedég ez országra es Lengyelországra választott legátusa, kinek mikoron felséges régi Lajos király mind az urakkal látta volna tekéletes jámborságát, kéré, hogy dicsőséges remete szent Pálnak szent testét emelné fel Budáról szent János kápolnájából es vinné bódogságos szent Lőrinc martirnak egyházában Buda felett, hogy ott az ő fiai mint atyjokat, bizony tagok ő fejöket es szerelmes mestereket es tanojtványi nyilván tisztölnék, dicsérnék es éjjel

¹³ ford. Virág Barnabás

nappal szentetlen szolgálnának ő neki erekkül erekké. Az felül megmondott érsek azért es legát nagy sok pispéköket es egyházi népeket egybe- gyűjtve, es sok szegények bódogok hozzájuk gyűl- vén, vevé fel a szent testet, es vivé szent Lőrinc mártirnak egyházába Buda fölött, mindszent havá- nak tizenegyed napján, az szent Bereczk con- fessornak másod napján; es legati hatalmával meg es confirmálá, hogy azon napon ő szent vitelének innepét illének; kit megtartnak mind ez mai na- piglan az ő szent szerzetében jámbor ősviak.”¹⁴

Annyit bizonyosan tudunk, hogy Nagy Lajos király is részt vett ez ünnepélyes menetben. „El- hihetjük tehát benső káplánjának, hűséges titkár- jának, utóbb életírójának, hogy vágyott már e fára- dalmas élethől egyesülni teremtőjével, kinek hívá- sára csakhamar föl is cserélte e mulandó földi lé- tet az örökké valóval.”

Lajos király meghalt Nagyszombaton, 1382. évi szeptember 10. napján, éjfél előtt, miután negyven évig, egy hónapig és huszonkét napig uralkodott. Eltemették Székesfehérvárt, az általa temetkezésül épített szent Katalin kápolnában, ugyanezen hónap 16. napján. Ez sem meglepő, hi- szen Alexandriai Szent Katalin Nagy Lajos leg- kedveltebb szentje volt. Tiszteletére Göncben a pálosoknál monostort alapított Alexandriai Szent Katalin néven. Alexandriai Szent Katalin a tudó- sok védő szentje és Cotus görög király lánya volt.

Nagy Lajos
(Pór Antal: Nagy Lajos 1326-1382.
Budapest: Magyar Tört. Társ., 1892.)

Az egész Magyarország mélyen gyászolta nagy királyát és a lengyelek, hiszen Lajos lengyel ki- rály is volt. Lengyel király lévén ad területet a Nosztra-i pálosoknak újabb kolostor építésére helyet Czeszochowában. A magyar pálosok alapít- ják, tehát, ott is az újabb kolostorukat Szűz Mária, Nagyboldogasszonyunk tiszteletének öregbitese végett.

Lajos király felajánlja a Máriacelli templomot
Pór Antal: Nagy Lajos 1326-1382.
Budapest: Magyar Tört. Társ., 1892.

Lajost nagynak nevezték őseink, és az utódok nem vonták meg tőle e nevet és a magyar egyház szentként tisztelte.

Az is lehetett, ami nem csekély oka, amiért Nagy Lajos a nagy tudású pálosokat is különösen szerette, hiszen a könyveket is szerette és tudjuk, jeles könyvtára volt. A magyar szerzetesek életé- nek alapos ismerője, kedvelője volt a magyar ki- rály. „A pálosok, mint akik a magyar származásuk mellett, buzgóságra nézve a karthauziakkal vete- kedtek.”

¹⁴ M. Tört. Tár. IV. 153.

Nosztra, Hont vármegyében, a szobi Dunától egy dombsorral elválasztott kies völgyben épült 1352-ben Nagy Lajos uralkodása tizedik évfordulója alkalmából, a fényes monostor, melyet Bonfinis excellentissimum-nak nevez. Szépsége vetelkedett a legszebb monostorokkal, merő csiszolt kőből készült, melyeket szintén e célra elbontott várakból hozatott a király. (Pór Antalnál) Velence két követét, Dandolo és Fantino küldötte Magyarországra, hogy jelen legyenek, amikor Lajos király megerősíti a békekötést. A király Diósgyőrt, november 26-án fogadta a velencei követséget. Körülötte voltak: a pécsi, váradi, zágrábi, csanádi püspökök, a boszniai és császmái prépostok, Cudar Péter orosz vajda, Bebek György a királyné tárnokmestere, Bebek Imre dalmát és horvát bán és más urak.

Lillafüred Palotaszálló
Az üveglakon Nagy Lajos király fogadja
a velencei követeket (Internet)

T iniciálé. Krisztus a Keresztfán

Adalékok a kételkedőknek:

A szentek első csoportja, akik a hívőknek közvetlenebb példaképekül szolgálhattak: ezt a fejezetet a *szent remeték* kezdik, főként *Szent Antal* és *Szent Pál* a két thébai remete, *Szent Antal* és *Szent Pál* és az őket tápláló hollótörténetét írja meg *Szent Geraszimosz*.

A szentek életével, tetteivel foglalkozó (hagiográfiai) művek sora a magyar szentek legendáinak megírása után sem szakadt meg, történeti és irodalomtörténeti jelentőségük a magyar nyelvűeké különösen jelentősek számunkra.

Magyar szentnek számított a pálosok névadója, az ókori legendás Remete Szent Pál, a remeteség első képviselője. A magyar pálosok és az őket erősen pártfogoló Nagy Lajos király valóságos "nemzeti" ügyé tették csontjainak a megszerzését. Ezeket az ereklyéket előbb Bizánban őrizték, ahonnan a velenceiek 1240-ben városukba vitték; innen szerezte meg őket maga Lajos király, az 1381. évi torinói békekötés egyik titkos pontja alapján kényszerítve a köztársaságot azok átadására. Az ereklyéket nagy ünnepélyességgel szállították Budára, majd a budaszentlőrinci pálos főmonostorba. Ez adott alkalmat a *Historia de translatione Sancti Pauli Thebaei cognomento primi eremitaie* (Az első remetének nevezett Thébai Szent Pál áthozatalának története) című hagiográfiai munka tartalmazza. Az ereklyék történetét a művelt – biztosan a királyi kancelláriához tartozó – egyházi ember írhatta, ünnepélyes stílusban, a világi pompa iránt sem érzéketlenül. Nemcsak a szent dolgoknak tanúsít figyelmet, hanem a földi szépségnek is: Buda fekvését, az ereklyéket tartalmazó láda művészi kivitelét, az áthozatalt végrehajtó Alsáni Bálint püspök beszédének a stílusát nem mulasztja el magasztalni. A *Translationnak* és a nagy remete legendájának az alapján később, a 16. század elején, Hadnagy Bálint magyar pálos szerzetes írta meg Remete Szent Pál életét a már nyomtatásban is kiadott munkájában (Krakkó 1507). Remete Szent Pál életrajzai: **Egyedülvalóságnak ékessége, azaz Tebais-béli Dűtsőséges Szent Pál pátriárkának, remeték fejdelmének és mesterének élete és halála, melyet az anyaszentegyház doktora, Szent Jeronimus megírt.** Nagyszombat, 1754. továbbá a *Decus solitudinis sive vita et obitus gloriosissimi patriarchae divi Pauli Thebaei eremitarum principis et magistri. Tyrnaviae 1734.* Letenyey János: **Első**

remete Szent Pálnak Szent Hieronymus írásából, többnyire ugyan ezen Szent atyának tulajdon szavaival magyar versekbe összeszedett élete. Péts 1786.

Remete Szent Antal története

Hogyan jött egy ördög? Magyar Anjou legendárium.
Sajtó alá rendezte: Levárdy Ferenc.
Magyar Helikon, Budapest, 1973. XLVI. 141. (v. 87. r.)

Remete Szent Pál kortársát, aki az első szent remetét, Isten sugallatát követve, rövid idővel halála előtt magányában föl is kereste. Őt magát Remete Szent Antalt tekinthetjük a szerzetesélet első szervezőjének.¹⁵ Remete Szent Antal ma főleg arról ismeretes, hogy az *orbáncot* gyógyítja. Ez többnyire a streptococcus haemolyticus okozta emberi orbánc és az erysipelas különböző formáit (egyszerű, hólyagos, elhalással járó, viszatérő, futó, feneketlen, tarjagos, folyosó, szent János tüze) nevezi el a népi gyógyászat.¹⁶ Ezen túl ismeretes a sertésorbánc (ez a erysipelothrix rhusiopathiae okozta erysipeloidot) is ezzel a névvel tették ismerté a szakkönyvek. A különböző eredetű, de külseje alapján nagyon hasonlóknak vélt betegségeket is így nevezték. Ma jól dokumentálható írásos emlékeinkben a Szent Antal tüze névvel találkozunk Melius Herbariumában (1587) „erysipelas, azaz cangraena, azaz ignis sacer, azaz Szent Antal tüze”, itt már a „tüzes orbánc” név is szerepel. Az orbánc név egy 16. sz.

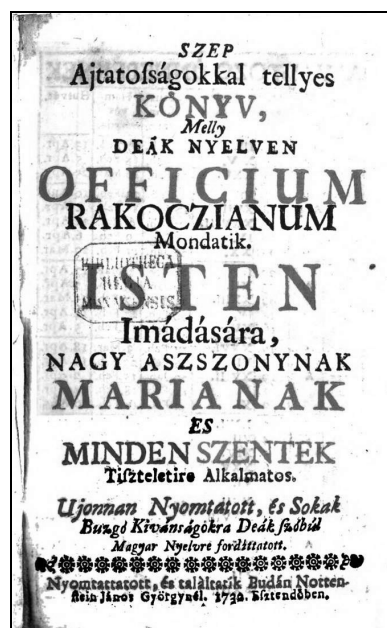
¹⁵ Katholikus szemle 1909.

¹⁶ <http://mek.niif.hu/02100/02115/html/3-2120.html>

elejéről származó latin nyelvű receptben is előfordul: „Ad Orbantz...”

e		12.		Arcadius Mart. és Rajnoldus Mar.
f		13.		Godefridus Conf. Gróf Coppenbergában.
g		14.		Hilarius Püsp. és Felix Mife-mondó Pap.
A		15.		Remete Szent Pál, és Joannes Calybita.
b		16.		Marcellus 29dik Pápa, Mart. Rom. 309.
c		17.		Antal Apátur: Alexandriában.

Január 15. Remete Szent Pál napja és Johannes Calybita. In: Szep Ajtatosságokkal telyes könyvben

Szep Ajtatosságokkal telyes könyv, melly deák nyelven Officium Rakoczianum Mondatik. Isten imadására... nyomtatott Budán, Nottenstein János Györgynél 1730.

Remete Szent Antalt a középkorban főleg a háziállatok, köztük a disznók védőszentjeként tisztelték, az ebben a korban szinte gyógyíthatatlan betegség, a sertésorbánc, orbánc. Ennek a kultuszát, páduai Szent Antalé erősen kiszorította. A páduai Szent Antal tiszteletét a jóval későbbi szentet, a Franciaországban 1095-ben alakult antonita betegápoló rend honosította meg hazánkban. A középkorban és még később is, a nem kelően tisztított gabonaliszt miatt számos súlyos, látzólag járványszerű – valójában tömeges mérgezés: ergotizmus (ignis sacer) – megbetegedés fordult elő.¹⁷

¹⁷ Megjegyzés: Az anyarozs alkaloidák okozta ergotizmus gangraenosus és az orbánc külső tüneteinek hasonlósága érthetővé teszi, hogy hosszú ideig azonosították a két kórformát. A malomtechnika fejlődésével az ergotizmus szinte teljesen megszűnt. A Szent Antal tüze név megmaradt és már majdnem kizárólag csak az orbánc jelölésére szolgál.

Remete Szent Pál,
Petőfiszállás-Pálosszentkút üvegablak

A magyar alapítású középkori szerzetesrendnek a rendalapítója Özséb esztergomi kanonok 1250-ben egy pilisi barlangba vonult 6 társával és a köréje gyűlt társakkal megalapította a pilisi Szent Kereszt kolostort. Ma Pilisszántó. 1308-ban Gentilis bíboros, pápai követ engedélyezte számukra Szent Ágoston regulájának használatát. 1304-től központjukat a budaszentlőrinci kolostorba helyezték át. IX. Gergely pápa közvetlenül a szentszék alá rendelte őket. 1381-ben I. Lajos Venceltől megszerezte Remete Szent Pál ereklyéit, amelyet Budaszentlőrincen helyeztek el. A rend tagja volt a bibliafordító Báthory László (†1456), a híres prédikátor Csanádi Albert (†1492) és rendtörténetét 1530 után megíró Gyöngyösi Gergely rendfőnök is. „Mivelhogy pedig II. Lajost Csehországban is királynak hitták, annálfogva Prágába is elvitték a királynét, és ott is megkoronázták nagy ünnepek mellett.”

„A cseh rendek nem szavaztak meg ez alkalommal hűbért a királynénak, hanem ahelyett megajándékozták a királyt *Szent Pál koponyájával*, mely nagybecsű ereklye az ideig Prágában őriztetett. S miután megtudták, hogy a nagy apostol egyéb csontmaradványai a budai pálosok kolostorában őriztetnek, annálfogva a kiegészítő koponyát is odaajándékozták, amiért a király elengedte nekik a felesége hűbérét... Szent Pál feje megérkezésére azután nagy ünnepély rendeztetett a budai pálosok kolostorában, mely e dicsőséges ereklye teljes birtoka után valamennyi rendbeli kolostor központjává emelkedett. S ez ünnepélyre Fráter György is lejött Borsodból.”¹⁸

¹⁸ Jókai Mór: Fráter György, XVI. FEJEZET, Szent Pál feje
56

Óraljaboldogfalván (= Sântamaria - Orlea) a templomban érdekes középkori falfestmény-maradványok láthatók, amelyeket Rómer Flóris fedezett fel a mészréteg alatt, de akkor még a feltárására nem került sor. Ezt Möller István végezte el 1908-ban. Meglepő felfedezés: az ott lakó nép kiszúrta a szentek szeméit, mivel „amelyik községnek szemes szentjei vannak, annak határát elveri a jég”. A falfestmények felismerhető részei: egy kereszt, valamint a szegényeknek alamizsnát osztó Szent Erzsébet, Szent Erzsébet halála, **Remete Szent Pál, lovon ülő szent.** (Balogh J.: *Az erd. renaissance.* 45/50.; Szőnyi: i.m. I. 160.; V. Drăguț: i.m. 210, 230, 231, 262/60, 264/109.) A falfestmények korát 1311-1400 közötti évekre helyezik. (V. Drăguț: *Dicționar enciclopedic.*) Erre adat a második freskóréteg alatt talált felirat: „Dedicata pro honore Beate Marie Virginis Anno Domini MCCC UNDECIMO” (1310) (Entz G.: *Művészettör. Értesítő* 1958, 249.)¹⁹

Remete Szent Pál története
Hogyan temette el Szent Pált két oroszlán
Szent Antallal?

Magyar Anjou Legendárium.
Sajtó alá rendezte: Levárdy Ferenc.
Magyar Helikon, Budapest, 1973. LV. 161. (v. 98. r.)

¹⁹ Lestyán Ferenc: Megszentelt kövek. A középkori erdélyi püspökség templomai I-II. második bőv. kiad. A gyulafehérvári Római Katolikus Érsekség kiadása, 2000.

„Boldog Özséb, ez a szent ember, remete, pap, emelte
Itt a Keresztnek tiszteletére ezt a monostort,
Jöttek is ide hozzá a Testvérek sereggestől
S elhagyva a magányt kezdtek közös életet élni.
Innen terjedt szét a világra Remete Szent Pál
Rendje, amelynek hófehér a ruhája s a lelke.
Nagy folyamok is ilyen kicsi forrásból fakadoznak.”

Enesei kereszt: Dicséertessék az Úr Jézus Krisztus!
(Fotó: Veér Lajos)

Két breviárium készült Remete Szent Pál translációjának ünnepére (nov. 14.) a szerkesztett lectiója amely tartalmában az 1454-es szöveg hosszabb, a XVI. századi rövidebb, tartalmuk, mondanivalójuk közös: a szent életét, az ereklyéinek történetét beleszöve az előadásba, a hazaszállítással kapcsolatos magyar vonatkozásokat is elbeszéli. (Chronicon Hungaricum de Ludovico rege. 42. c. I. G. Schawdtner, Scriptorum r. hung. vet. ac genulni, 194.)

Az Érdy-kódexszel már régóta és sokan foglalkoztak, s a különböző nézeteket Áldássy Antal és Kelényi Ottó foglalták össze. Kelényi szerint volt egy XIV. századból származó latin kézirat a Szent magyarországi átvitelének történetéről, melyet még a XVII. század közepén ismertek, ezt Gamas SJ. másolta le az Acta Sanctorum számára (1663). (Lásd: Acta Sanctorum: 1643. évi kiadását és a Ed. novissima, Joannes Bollandus, Jeab Baptiste Carnandet, Daniel van Papenbroeck,

Godefridus Hansenius, L. M. Rigollot, Palmé, 1887. 62. kötetben)

Ipolyi Arnoldtól az Acta Sanctorum Antverp. 1643. Tom. „Az "Acta Sanctorum" szövege is, s az 1454-i breviárium lw-ián egy ismeretlen kéz (úgy látszik helyesen) jegyezte meg a következőket: „Ex huius (ti. editionis) breviario descripsit RP Joannes Gamans SJ historiám translationis.” In: Ipolyi Arnold: Kisebb munkái. Töredékek, 1887.

A pálos évkönyvek is 1381-ben, bőven megemlékeznek arról, hogy a Nagy Lajos király Velencéből megszerzett Remete Szent Pál ereklyét Budán a királyi házi kápolnába teszik közszemlére.

Regina Patroa Ungariae

Szep Ajtatosságokkal tellyes könyv, melly deák nyelven Officium Rakoczianum Mondatik. Isten imadására... nyomtatott Budán, Nottenstein János Györgynél. 1730.

Nagy Lajos királyunk gondoskodása azonban nemcsak a szent ereklyék megszerzésére terjedt ki, hanem annak megállapítására is, hogy az ereklyék csakugyan Remete-Szent-Pál ereklyéi. (Áldássy Antal: Alsáni Bálint bíbornok 1903. 135. p.)

„Remete-Szent-Pál ereklyéinek átszállításáról (Toldy Ferenc: A magyar irodalom története

PÁLOSOK

II. kiad. 168. p.) „Item petit dominus rex, quatenus velint ipsum per litteras eorum certificare de integritate corporis” (Magyar történeti életrajzok: a Magyar Tudományos Akadémia és a... 1903.)

A Szent Kereszt remetéit főként 1381 után kezdik Szent Pálról elnevezni, ekkor ugyanis I. Lajos király Velencében megszerezte Remete Szent Pál ereklyéjét és ezt a budai Szent Lőrinc-kolostorban helyeztette el. (Communicationes archaeologicae Hungariae, Népművelési Propaganda Iroda, 1993.)

Valószínű, hogy e hiányt átadásánál nem konstataáltak, mert 1382-ben Lajos király azzal a kéréssel fordul a velencei köztársasághoz, hogy tenne biznyságot írás útján Remete-Szent-Pál testének azonosságáról, miután annak egyik kezéről... (Magyar Történeti életrajzok: Volume 19, Part 1. Magyar Tudományos Akadémia, Magyar Történelmi Társulat – 1903.)

Az Remete Szent Pál fzerzette ennek a' Királynak idejében kezdde ... Ennek idejében hoztákbe Velenezéből Magyar Országban a' Remete Szent Pal teilet, és azt helyhefzteték Szent Lorinez (Pethő Gergely 1729.)

A Szent Pál utcában álló „pálos nagy ház” a rend budai rezidenciájává vált, ahol egy ideig Remete Szent Pál ereklyéjét is őrizték, ... Lakókra utaló adat található Hadnagy Bálint Remete Szent Pál csodáiról írt munkájában is. (Századok, 2007.)

Nagy örömet okozott Lajos királynak, ki ez időben a hit örök vígasztalásait mindinkább kereste, hogy Velence Remete-Szent Pál ereklyéit Alsáni Bálint és Horváti Pál püspökök által neki ajándékozta. (Szilágyi Sándor: A magyar nemzet története 1895. (Lásd: A magyar nemzet története I-X. Szilágyi Sándor (szerk.) Athenaeum Irod. és Nyomdai Rt., 1895. Kiadás éve: 1895, 1896, 1897, 1898.), és a Pór Antal - Schoenherr Gyula: Az Anjou ház és örököse (1301-1439.) Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Részvénytársulat, 1895.

Felele Tamas, és monda néki: En Uram, és én Iftenem. Monda néki Jéfus: Mivel hogy láttal engem Tam'ás, hittel: bódlogok ja kik nem lácták és hittek. Remete Szent Pál napján. (Az evangeliomok es epistolak, mellyeket esztendő által olvastat az ... 1698. p. 356.)

Alsáni Bálint sírköve. Bálint bíboros püspök sírköve a Mittheilungen XVI-ik kötetéből.

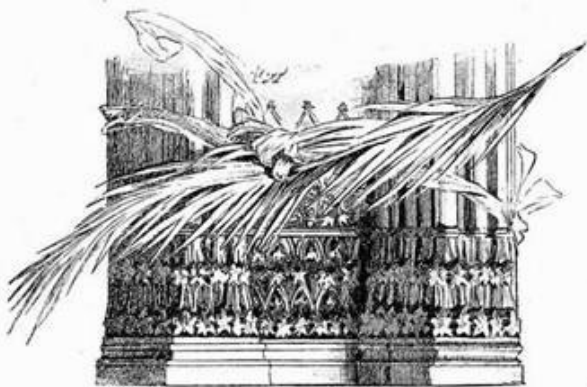
Mátyás király győzelmet arat a törökön Remete Szent Pál közbenjárására

Basics Beatrix 2001: Német rézmetszet: Mátyás király győzelmet arat a törökön Remete Szent Pál közbenjárására = Deutscher Kupferstecher: König Matthias besiegt die Türken mit Hilfe von Paulus dem Einsiedler In: Zombori István - Cséfalvai Pál - De Angelis: A magyar kereszténység ezer éve Hungariae Christiane Millennium, Bp., és a Magyar Tudományos Akadémia, 2004. Acta ethnographica Hungarica: Volume 49.)

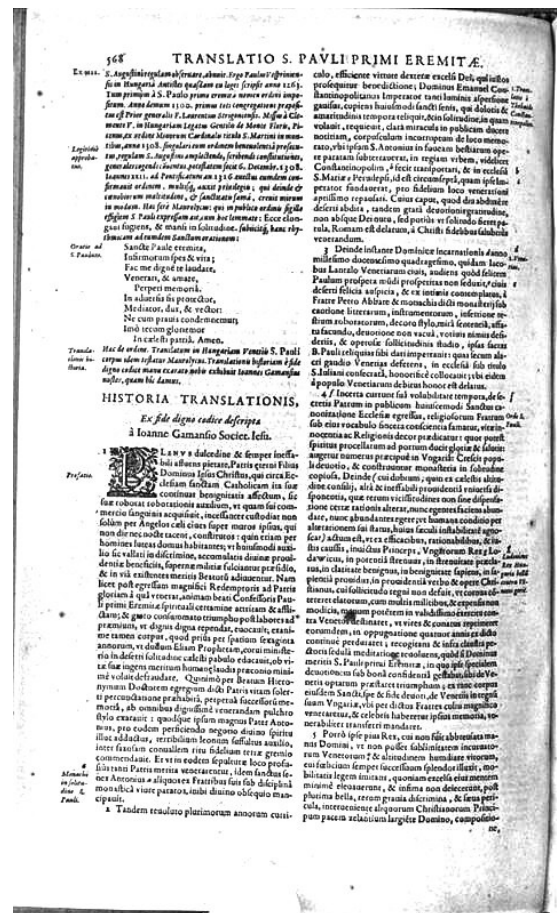
Szent Pál ereklyéinek 1381-es Magyarországra hozataláról: P. Matthiae Fuhrmanni Ano-

nymi Hungarici: Historia de translatione Sancti Pauli Thebaei cognomento primi eremitaе, Pest, 1799.

Ugyancsak Nagy Lajos alatt épült a város közepe táján remete Szent Pál tiszteletére a Szent Pál temploma, mellytől az utcza is „paulinus utcának nevezetett. – Ezen a hajdankorban létezett egyházaknak ma már csak történeti emléküik...” (Palugyay Imre: Magyarország történeti, földirati s állami legujabb leírása, I-IV. Pest, 1852.)

Részlet Nagy Lajos síremlékéből (Pór Antalnál)

Bollandus J: Acta Sanctorum: Januarius, Historia Translationis, Ex fide digno codice descripta Gomassio Joanne JS közlésében, 1643. p. 568.

48 *Dissertatio Preliminaris.*

Translationum (ideſt Byzantinæ, & Venetæ) Hiſtorias continent, inferuit, & omnino Hungaricam Translationem alto ſilentio prætermiſit.

VIII. Vanoviti editionem Romanam ſequēbantur progreſſu temporis Patres Rhenanæ, ſeu Sveviæ Provinciæ, qui An. 1702 Conſtantiæ: & Patres Iſtri An. 1722 Venetiis eundem *Pauli libellum*, & Lectiones Feſti Translationis S. Pauli pro die 14. Novembris mutilatas vulgavit, adeo, ut Patres illi dicto Feſto Translationis in Divini Officii Lectionibus aliud legebant, & aliud celebrabant. Nam ex inſtituto Demetrii Cardinalis, & Archi-Epiſcopi Strigoniensis, ac approbatione Sedis Apoſtolice celebrabatur die 14. Novem. Translatio de Venetiis in Hungariam, ſed hujus Lectione ſuppreſſa, legebatur hiſtoria Translationis de Conſtantinopoli Venetiis, cujus Feſtum in Sacro Ordine noſtro ſpecialim nunquam fuit celebratum.

IX. Hæcce Paulinæ Translationis Hiſtoriæ diſmembratio, five a Vanovitio, five ab aliis ſuſcepta fuerit, nimiopere repugnat uſui Religionis noſtræ, & antiq̄uæ conſuetudini; ne rationi quidem conſentaneum eſt, dimittere quod eſt de inſtituto, & quod non eſt, ſectari. Tres veteres Breviarii noſtri editiones, quarum Veneta de An. 1540 cateris recentior eſt, nobis Feſto Translationis die 14 Novem. integram Hiſtoriam, ut ex Codice MS. apud Bollandum extat, non mutilaram, uti in dictis *Pauli libellis* habetur, exhibent, quam annuam celebratio-

„Járjunk búcsút nemzeti Szentjeinkhez avval a lélekkel, mely egyedül méltó hozzájuk. Lélekkel, mely őket keresi, hogy megismerje és megszeresse. Lélekkel, mely hozzájuk imádkozik s a mindennapi életben is, mint eszményeket, őket követi. Az egész középkoron át a magyar nemzet megragadó bensőséggel ragaszkodott Szentjeihez. A Boldogasszony után mindjárt nemzeti Szentjeink következnek, akiktől remek himnuszokat énekelt, neveiket lángoló imádságba foglalta, mert bennük látta vallásos és nemzeti eszményeit. A Boldogasszony s nemzeti Szentjeink tisztelete által volt hazánk a legnagyobb és a legsúlyosabb ország veszedelmek idején is megmutatta Isten, mit tesz ő a nemzetért, ha vannak a nemzetnek Szentjei.

Járjunk búcsút oltáraikhoz, gyűjtsuk ki az emlékezés örökmécsét, hogy enyhe fényénél Szentjeinkhez hazataláljunk.”²⁰

Anonymi Hungarici: Historia de translatione Sancti Pauli Thebaei cognomento primi eremitaе, Pest, 1799. p. 48.

²⁰ S. Balázs Benedicita: Pannónia virágoskertje: 34 Magyar Szent legendája rövid életrajzokban, Testvérszövetség kiad. 1929.

Fister Mária Magdolna
CIGLÉD, A TITOKZATOS PÁLOS HELY

Az egész a szalagokkal kezdődött...

Dobkörünk egyik tudó embere hozta a hírt, hogy Kürt (Strekov, Szlovákia) határában, a ciglédi kegyhely fölötti Góré-hegyen álló hatalmas tölgyfán szalagokat lenget a szél. A szalagok nagyságából, a felkötés helyéről és módjáról arra következtetett, hogy „felajánlás-szalagokról” lehet szó. Ezt azért mondta el nekem, mert tudta alkalmanként magam is kötök felajánlás-szalagot s másokat is bíztatok erre, s mert a szalagkötést múltbeli hitünk réges-régi jeleként értékelem.

– Lám! Él még a hagyomány! – ujjongott fel bennem!

A szalagkötés szokása időben és térben nagyon messzire mutat. Nyomát leljük Belső-Ázsiában, Szibériában, Mongóliában, Amerikában... és a saját néphagyományainkban...

Emlékszem: a regruta-bálon a kocsma udvart körbedíszítő ágakra szalagokat kötöttünk. A besorozott legények kalapján is szalagok lengedeztek. A körbekötözés, a körbekerítés szintén óvó-védő, szokás volt. Akkoriban még nem tudtam, hogy a kalapra kötött szalag nem, vagy nem csupán dísz! Hogy a szalagot a legény kalapjára kötő édesanya vagy szerető kedves, abba a szalagba belemondta, beleérezte szíve vágyát, a kedves, a fiú ép-ségben való hazatértehez fűzött reményét.

Emlékszem a felszalagozott lószerszámmal „közlekedő” lovakra. A szalagoknak a szerencsés úton járás, a szerencsés hazatérés kiváltása lehetett a szerepe.

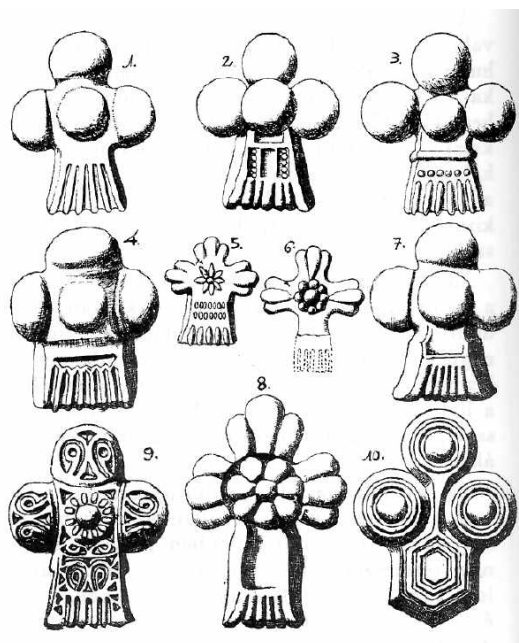
Emlékszem, az újszülött karjára kötött piros szalagocska a szemmelverés, a rontás ellen volt hívatott megvédeni a babát.

Vidékünkön gyakoriak az avarnak mondott temetők. Huszka József A magyar turáni ornamentika története c. művében írja:

„Az avarok általában nagyon szerették a szalaggal való ékítést ruhán és lószerszámon. ... A fehér hunnok lelógó lobogó szalaggal díszítették kalapjukat, azt a pénzeik emberalakjain mindenütt észlelhetjük... A szalagdísz minden régi népnél szerepel, azonban a szasszánida perzsáknál, bizonyára hunn befolyásként, úgy elterjedt, hogy a

hullámos repülő és legtöbbször kicsipkézett szélű szalag valósággal ismertető jelleg díszítéseiken... A csokorra kötött rojtos szalag, mint önálló díszítőforma, az avarokkal letűnt, noha mint szövetnyakkendő a magyar ruha kiegészítő részeként elmaradhatatlan, sőt festett bútorainkon is gyakori a virágcsokor alsó felén, mint összekötés.”

„Az avar szalagcsokor nem csupán természetutánzás, szimbolikus jelentés nélkül, mert Boldogasszonyról, ősvallásunk Istenasszonyáról fennmaradt emlékezéseink szerint,¹ úgynevezett babonáinkban: ma is élő népszokásainkban a *szalag* az ő „rosszakat űző” jelvénye, védelem a boszorkányok megrontó szándéka ellen s így *Földanyánknak, a magyar Boldogasszonynak a tiszteletéből eredő szimbolikus dísz*, melynek vallási jelentőségét okvetlenül ismerték a hunnok és avarok, mikor még ma is tudja népünk.” – írja Huszka József fönt említett művében 1929 Karácsonyán! Népünknel még 2003-ban is szokásban volt a faágakra való szalag-kötözés!

Avar szalagcsokrok. 249. ábra²

¹ Kálmány Lajos: Boldogasszony, ősvallásunk Istenasszonya. Akadémiai értekezések a nyelv- és szépségtudományok köréből. XII. kötet.

² Huszka József: A magyar turáni ornamentika története. Nyers Csaba Károly magánkiadása. Budapest, 1996.

Amikor felajánlás-szalagot készülünk felköt-
ni, akkor jól meggondoljuk, miért is tesszük. Min-
den felajánláshoz fogadalmi áldozat kapcsolódik.
A valamit-valamiért fogadalma és az egy életem
egy halálom felajánlása. Ez az áldozat, amelyért
az áldást reméljük. Fogadalmi áldozatként még
napjainkban is ismert a zarándokút vállalása
(Csíksomlyó, Bacsfaszentantal, Máriapócs, Mátra-
verebély...), a történelemből pedig ismert Tar
Lőrinc pokoljárása. Élő nyelvünk szavai a „kiböj-
töltni”, és a „ráböjtöltni”. A szalag kézbevétele, fel-
kötése előtt ajánlott böjtöléssel vagy izzasztó
kunyhóban megtisztulni. A felajánlás, a fogadalom
az mindenkor lelki út. A belső ösvény. Az út vé-
gén ott tündököl a Remény-, az Óhajtás csillaga.

Cigléd - szentkút
A mindenkori segítő Szűz kegyhelye

Írhatunk is festhetünk is a szalagra, de ma-
radhat eredeti szépségében is. A gondolataink
rezgése, energiája beleivódik a szalag anyagába, s
ahogy a szél lengeti, szinte „leolvassa”, életre
kelnek, tovább éltetve gondolatainkat, érzéseinket,
reményeinket, vágyainkat.

Lehet felajánlás-szalagot kötni valakinek
vagy valaminek a tiszteletére, emlékére, de vala-
milyen kívánság megvalósulásáért is. Ez a gon-

dolatsor nyilvánul meg például a buddhista ima-
zászlóban, de a ma is még gyakori májusfaállítás
szokásában. A szalagot (elég helyet hagyva az ág
növekedéséhez) masnira kötött csomóval erősítjük
a fára, hogy ott maradjon. Ugye még emlékszünk a
mondásra – hogy kössél csomót a zsebkendődre,
hogy el ne feledd; az a masni, az a csomó a pecsét
a fogadalmunkon.

Ezek az ősi szokások mind-mind eszembe
jutottak a hír hallatán. Ilyen mélyre nyúlik a cig-
lédi tölgyfa gyökere...

A Pünkösöd és a Kedd Asszonya

Ilyen előzmények után látogattam Ciglédre.
Ám előtte elolvastam minden ide vonatkozó iro-
dalmat. Liszka József Állíttatott keresztényi buz-
góságbul c. tanulmányában idézi egy korábbi
szerző, Majer István 1861-ből való írását, amely-
ből megtudtam, hogy:

„...Kürth határában, éppen a Góré-szőlőhegy
nyugati oldalában, az úgynevezett czeplédi dűlő-
ben, egy egészséges forrásvíz mellett, mondhatni
igen kies vidéken hajdanóta egy remete lakott, hol
maiglan a szent Háromság tiszteletére egy, sok
szomszéd helységbeliek által is sűrűn látogatni
szokott csinos kápolna áll, itt ezelőtt pünkösöd
kedden vásárral egybefoglalt nagy úgynevezett
czeplédi búcsú tartott, hol a nagy számban egy-
begyűlt nép olykor versengésekre vetemedvén, a
búcsú vagy 30 év előtt pünkösöd hétfőre tétetett át, a
mikor itt a hivek körmenetileg ájtatoskodván, a
prédikáció és a búcsúval együtt járó vendégeskedés
a helységben tartatik...” Vagyis, 1861 előtt 30 év-
vel 1831-et írtak. Tehát a kedd volt az ünnep.
Akkoriban „versengésekre vetemedvén” a pün-
kösd királyt választó lófuttatást jelenthette. E
szokás gyökerei is régi időkbe nyúlnak. Így már
érthető, hogy 2003-ban még ismerik a szalagok
üzenetét...

Mi jut eszünkbe a Pünkösödről? A Napbaöl-
tözött Asszony! Mikor öltözik Napba? A nyári nap-
forduló idején! Mikor van Pünkösöd? A Pünkösöd
ünnepe mindig változó, sohasem esik egybe a
nyári napforduló idejével. Hol ide, hol oda kerül
az ünnep. A fenti idézet is mutatja, hogy mivel
„versengésekre vetemedvén” a körmenetet ugyan
Cigléden tartották, de a napját áttették hétfőre.
Így járt, így járhatott a Pünkösöd is: áttették a
napját...

A Pünkösöd ideje változó, de a kedd, mint ünnepnap a nép emlékezetében megmaradt! S vele a KEDD ASSZONYÁNAK tisztelete is maradandó. Ki ő?

E titok megfejtését elsőként Ipolyi Arnold festszegeti: „*fel nem ismerhető értelmű, elavult szóra, vagy névre mutat, utóbbira különösen figyelmeztet engem Karcsay közlése, hogy sokhelyt kedden a mosás veszélyesnek tartatik, mert um. azt a ki mos, megbünteti a kedd asszonya, a kérdésre: ki ezen kedd asszonya? a felelet, hogy talán a B. Szűz, mert ünnepei keddre esnek(?)*.” (539. old.)³

Óh, bár csak lett volna bátorsága a neves egyházfinak leírni mindazt, ami a tudomására jutott! Egyetlen kérdőjellel üzen az utókornak, hogy keressenek, kutassanak mert, itt van a titok elrejtve! Ipolyi minden bizonnyal tudta, hogy a Boldogságos Szűz ünnepei nem esnek keddre.

Utána még mások is kutattak e témában. Katona Lajos az Etnographia 1905-ben megjelent számában A kedd asszonya című munkájában a keddről írja: „Világossá teszi a szó értelmét annak nyelvjárási *kedded* (Göcsej, régi Tájszótár), *keddőd* (Göcsej, Páka, Nyelvőr II. 133.), *keded* (Zala-m. Szentgyörgy-völgye, Nyelvőr III. 466.), *ketöd* (Simonyi Zs. A magyar nyelv I. kad. I. 66. Zala-m. Hetés, Nyelvőr I. 423, II. 372.) alakjai. (L. új Tájszótár I. 1081.) Ezekből ugyanis nyilvánvaló, hogy Ipolyitól is szláv kölcsönvételekül fölismeret *szersda*, *csütörtök* és *péntek* (s hozzátehetjük: *szombat*) mellett a *kedd* is szláv hatásra vall, amennyiben nem más, mint az illető nap szláv nevének, a mely „második”-at jelent, egyszerű fordítása.”

A szláv eredeztetéssel nem érthetek egyet! A hét második napját „utorok”-nak mondják a szlovákok, a csehek „utery”-nek, az oroszok „vtornyik”-nak, a kettőt „dva”-nak, a másodikikat „druhý”-nak. S ez egyik sem lehet a kedd eredetije. Hanem a nyelvjárási *kedded*, *keddőd* lehet éppen a lényeg mutatója! S hogy mi a lényeg? Hát a **kezd**et! A hét, amikor még nem rakták rá az új ünneprendet, azaz az új napneveket, akkor bizony keddel kezdődött. A hétfő este volt az ünnep előestéje, a megállás, a rákészülés ideje (Vö: Földes György: A csallóközi királyné története, Csallóközi Kiskönyvtár Kukkónia lelke kötet) a kedd pedig az ÜNNEP volt. A dologtiltó nap. Nem munkával kezdtük a hetet, hanem rákészüléssel,

tervezéssel. Esetleg éppen fogadalmi áldozattal... Vajon miért tette István király a vásár napjait másik napra, és nem arra a napra, amely amúgy is ünnepnap volt? Lehet, hogy azért, mert nem akarta, vagy mert nem merte a nép lelkében mélyes mélyen gyökerező ünnepnapot megbolygatni... Ez lehetett a korabeli hallgatólagos politikai megegyezés...

Szóval a kedded, az a kezdet. Az a hét első napja. Az az ünnepnap. S ha egybeesik egy másik jeles kezdeti nappal: az Új Holddal, akkor piros betűs nagy ünnep. Mert az Új Hold is valami újnak az elindulását hozza.

Hogy ez így lehetett arra mutat Kálmány Lajos közlése Magyar hitvilág c. művének 90. oldalán:

„Szőreg és Ószentiván Mária-társulat tagjai újhold első keddjén, illetőleg szombatján misét szoktak mondatni. Kérdésemmel: mint van az, hogy noha Szőregen van a templom, mégsem a szőregiek mondatják szombaton, Mária napján a misét, hanem az ószentivániak?! Egészen megleptem őket. Csodálkoztak azután, hogy még azt sem tudtam, hogy „kedd is a Boldogasszony napja, a Nagyboldogasszonyé, Mária anyjé”.

A XV. századtól a katolikus világban a kedd Szent Anna napja. Ez adhatna némi magyarázatot arra, hogy miért ünnepnap a kedd. De nem magyarázza a keddnek, mint ünnepnapnak a Holdhoz való kötését. Pláne, hogy nem minden kedden, s nem bármely kedden mondatták a misét, hanem csak az Új Hold keddjén! Mert ezen idő a legalkalmasabb a kezdetre, minden új dolog kezdésére, a sikeres elindulásra. A Kedd Asszonya tehát nem más, mint a Holdhoz kötődő folyamatos megújulás Boldogasszonya, a Szülő Boldogasszony. Ezért böjtölnek kilenc keddet a babára vágyó asszonyok. Hogy is mondja a népdal:

„*Nem úgy van most, mint volt régen.
Nem az a Nap süt az égen.
Nem az a Nap, nem az a Hold.
Nem az a szeretőm ki volt...
Mer aki volt, rég elhagyott.
Szébbre vágyott, de nem kapott.
Még olyat se mint én vágyok...*”

A régi szerető a Hold, amikor még nem volt holt, amikor még nem volt hűlt. Meséinkben a Hold mindig férfi (ezüstvitéz), népmeséink még

³ Magyar Mythologia

emlékeznek erre az időre. Mostanság emlegetett női voltát Holdunk a kihűlés után kapta. Melengető sugarától termékenyült meg a Föld, csírázott ki a mag. A kihűlt Holdtól nem csírázik mag, ezért most már a Nap a szerető... A népdal záró sora: „szébbre vágyott, de nem kapott, még olyat se mint én vagyok” lehet utalás a világ romlására. A napenergiát, a tüzeletem köszönettel, alázattal, de nem megalázkodással hanem hálával illő fogadni. Napjainkban sajnos nem így történik. A ráció, a józanság, a céltudatosság elnyomja a szív hangját, a jótékony erőny (a simogató napsugár) helyébe a testi erő, a méltóság helyébe az erőszak lépett.

Megállítandó e folyamat, helyre állítandó az egyensúly, mert a „még olyat se világ”, nem jó világ! Talán erre is utalnak az esztergomi orosz-lánok, kik azért voltak 14-en, mert a Holdhónap kétszer tizennégy napból áll. Ezért volt 28 a székekelyknél a kapu léceinek száma a keresztlécekkel együtt, mert egyidejűleg az naptár is volt!

A Halott vőlegény c. ballada kérdésére: „Szépen süt az égen a Hold, vágtat egy élő meg egy holt, félsz-e angyalom?” – ideje igennel válaszolni! Mert a büszke „Nem félek.” válasz oda vezetett, hogy már nemcsak a vőlegény holt, hanem haldoklik az élővilág is és skalárenergiával lövi az ember a Napot...

Csak akkor van értelme az őstörténet kutatásnak, ha képesek vagyunk a fentiekből minden napjainkhoz erőt, irányt meríteni!

Az Alagútak balladája

*Édes Tillám! Atillám! Jer karomba rögvest!
Mennénk útba, kútba, alagútba,
Átokkal lezárt odúba – Szabadítani!
Fényvivőnek, csengetőnek, táltos dobot pengetőnek!*

*Édes Tillám! Atillám! Jer karomba rögvest!
Szállnánk légbe, kékbe, magos égbe
Ős tölgyfa tövébe! Alkony nap fényébe!
-- elégni Innin, Inanna ölébe...*

(regöli egy XXI. századi javas)

Mielőtt kimennénk a helyszínre, vegyük csak elő Liszka József könyvét, és idézzük:

„A ciglédi kegyhely másik fontos objektuma a fakereszt a Góré-domb tövében. Itt voltak valaha a remetebarlangok, és az állítólagos alagút bejárata. Alagút... a szájhagyomány szerint több irányba vezetett, mégpedig négy irányba: 1. Az esztergomi várba a Duna alatt, 2. a lévai várba, tehát a Garra vize alatt, 3. a szőgyéni templomhoz (ma már romokban ez a régi templom), 4. a kürti templomhoz. A szájhagyomány szerint az alagút földalatti vonalát a föld fölött bizonyos távolságokban fakereszték jelezték. Az alagút bejárata még a XX. század elején fölismerhető volt, be lehetett menni néhány métert az omladékig. Állítólag Kánya János bírósága idején (századelő) a községi előjáróság kutatásba is fogott. A bíró néhány társával behatolt az alagútba, de a beomlások fásztó eltávolítása, az alagút nehéz, párás levegője, a fáklyafény csekély ereje és az ismeretlen veszedelmek visszariasztották őket. Ugyanitt látni lehetett még akkor a beomlott remetebarlangokat. Ezek a látható jelek a XX. század közepéig megsemmisültek. Csak a fakereszt maradt a helyén. Ezt az időjárás viszonyosságai, esők, szelek sem bírták tönkretenni” (Danczi 1999, 38, és Liszka 1995, 47)⁴

„A leírásból a továbbiakban megtudjuk, hogy a keresztet a Szekeres család gondozza, ahol ennek kötelezettsége „fíról-fíra” száll.”

2003-ban, az ott jártamkor még láttam az említett fakeresztet és az alagút bejáratából pár métert. 2011-ben, amikor felkerestem a helyet, ezekből már semmit sem találtam. Szerettem volna a végére járni ennek a „van alagút- nincs alagút” dolognak. Lesz, ami lesz, Kánya János bírónán, ha van alagút, akkor bemegyek; lássam fával dúcolták-e alá, vagy kővel rakták ki? A Pálosok története 700 esztendővel ezelőtt kezdődött. Nem oly nagy ez az idő. Ekkor már volt írásbeliség, volt falutörténet. Följegyezték a tűzvész pusztító idejét, az árvizet, a különös időjárási tüneteket, a falu földesurainak, gazdáinak nevét, a hadak járását... Ha lett volna akkoriban olyan hatalmas építkezés, mint a Ciglédről Esztergomba, (és még három más irányba) vivő alagútépítés, akkor azt biztosan feljegyezték volna. Hiszen hiányoztak volna otthonról a férfiak. Mondjuk 100 férfi, lapáttal, talicskával, fogattal tíz nap alatt hány métert tud kivájni? Egy kilométert vagy három kilométert? Hol étkeztek? Hol háltak? A dolgukat hol végezték?

⁴ Danczi és Liszka i.m.

A száz évvel ezelőtti folyószabályozások kubicusainak életéről számtalan adatunk van. Az egyik leglényegesebb, hogy az addig szabadsághoz szokott, a természet törvényeinek engedelmessé és azokat mindenek fölött tisztelő szántóvető, állattartó „munkaerő” nem tud, nem akar töltést építeni. És 700 évvel korábban élő eleink építettek volna alagutat? És amikor már 10-20-30 kilométernyi távolságra voltak otthonról, hogy járhattak naponta haza? És ha nem jártak haza, akkor otthon ki etette az állatokat? Ki szántott, vetett, ki aratott? És hol van a kihordott dombnyi, hegynyi halom föld? És honnan való az aládúcoláshoz felhasznált erdőnyi fa? Ha nem fával rögzítették, akkor honnan hiányzik a követ adó hegy? A legközelebbi szikla Nyitra fölött Ciglédttől kb. 40 kilométernyire található... odahordásához is igás állatok, hajtók kellettek. Ezekről semmi feljegyzés nem szól. Még csak dűlőnév sem utal ilyesmire.

Ám nem a Ciglédi alagút az egyetlen. Itt van például Dömös, vagy Martonyi. Vagy itt van a nemrég nagy hírt kavaró Pilisszántó esete alagutak tömkelegével. Ciglédttől 20-25 kilométerre van Máriacsalád puszta. Ezek mindegyike dokumentáltan Pálos hely. Máriacsalád pusztán a brünni geofizikai intézet bemérte az alagutak helyét, amikor eltűnt a kolostor melletti épület alapozásához beöntött beton. Elnyelte a föld. Kihívták a mérnököket. Ők igazolták az alagutak tényét.

Alagútépítésről a kolostor fennállása idején Máriacsalád puszta esetében sem jegyezték fel semmit.

Az említett alagutak meglétét viszont számtalan adat támasztja alá...

S itt jön a feltételezésem: korábban készültek az alagutak, még az írott idők előtt. Egy mára már eltűnt műveltség építhette az alagutakat. Ennek az egykor létező műveltségnek a nyomait, törött cserépdarabkáit, lépten-nyomon fellelhetjük minden hagyományunkban, a teljes magyar kultúrában. A Pálosok tudhattak erről az egykoron létező műveltségről, tudhattak az alagutakról és azt is tudhatták mire valók...

Elég sok hozzáférhető anyag szól a Pálosok történelméről. Ezekben nyomát sem találtam annak, hogy Cigléd pálos hely lett volna. Nem tud róla sem a hivatalos, sem a nem hivatalos kutatás. Bizonyos, hogy a Pálos történelmet kutató és

eredményeket közlő társaim alapos munkát végeztek; hiszek nekik. Kürt falu népe is esküdne arra, hogy Ciglédén fehér barátok, Pálos remeték éltek.

E két igazság még sincs ellentétben egymással. Magyarázatul szolgáljon eme gondolatsor:

A Pálos kolostorok olyan energia vonalak (Szent György vonal, Ley vonal, csillagösvény, delejvonal) kereszteződési pontjaira épültek, amelyek mentén, alagutak húzódtak, húzódnak. Ezen alagutak tágas voltáról legendák beszélnek. A kapcsolódási helyeken „ökrös szekérrel meg lehetett fordulni”... Nem tudom mi célt szolgáltak az alagutak. Lehetek valaha közlekedési utak, életenergiát vezető pályák is... A Pálos atyák talán ezen életenergia áramoltatását végezhették.

A Pálos rendet II. József, a kalapos király 1783-ban feloszlatta. Vagyonukat a Vallásalap kezelésére bízta. Nem férték többé hozzá az életenergia áramoltatási csomópontokhoz.

Sok rendkívüli dolgot jegyeztek fel a Pálosokról. Például, hogy esténként körbe járva az előttük haladó társuk hátát ostorral csapkodták s az előjárójuk hátára még többször is oda-oda sújtottak. Tették ezt annak tudatában, hogy ha imádkoznak valaminek a megtörténéért, például a haza sorsának jobbra válásáért, akkor a világban valahol, a kiegyenlítődés törvénye értelmében valami rossznak kell bekövetkeznie. Ők az önostorozással, vették magukra a rosszat, hogy elejét vegyék az ártatlanok szenvedésének. Az imájukkal a jót kérték, az ostorozással a szenvedést vállalták. *Ha a romlatlan testet meg tudták „csinálni”, akkor ismerhették a múlt titkait, és láthatták a jövőt. Úgy vélem tudhattak a bekövetkezendő betiltásokról. Ezért úgy gondoskodtak a tudás továbbviteléről, a titkok megőrzéséről, hogy laikus rendtársaik, a renden kívüli remeték települtek a fontos, a megőrizendő helyekre. A betiltás után, mint rendhez nem tartozó, a helyi plébános alá rendelt remeték, a helyükön maradhattak.*

Így lehettek a ciglédi fehér barátok renden kívüli Pálos remeték...

Mintegy 50 évvel a betiltás előtt települtek az első remeték Ciglédbe. Mi volt a fő „foglalkozásuk”? Őrizték a kaput! Ezt a „Rómajárás” gyönyörű legendájából tudjuk. Őrizték a kaput. Ám Ciglédén nincs kapu. Fából faragott sincs, kőből rakott sincs. Kerítés nincs, kapuja sincs. De a remeték mégis őrizték a kaput! Akkor milyen ka-

put őriztek? Csak az alagút bejáratát őrizhették. Mert az volt a legfontosabb. A ciglédi remetek még legalább 150 évig őrizték a kaput, és áramoltatták az életenergiát.

Mindez már csak a legendák világában élne, ha a kürti templom előtt nem lenne ott a szobor. De ott van a szobor. Mondják, hogy feszület őrzi az alagutak bejáratát. Eredetileg így lehetett, de a feszületek réges-rég elkorhadhattak.

Nem úgy a családi emlékezet.

A Góré-hegy aljában lévő fakeresztet gyönyörűre cserélték, márványtáblára vésték: „Ha kidőlne, újat tégy helyébe, hogy őseink emléke fennmaradjon!”

Góré-hegy aljában lévő fakereszt márványtáblája

Időálló anyagból állíts jelet! Olyan jelképpel, amit megtűr a világ. Ez a teljesítendő parancs.

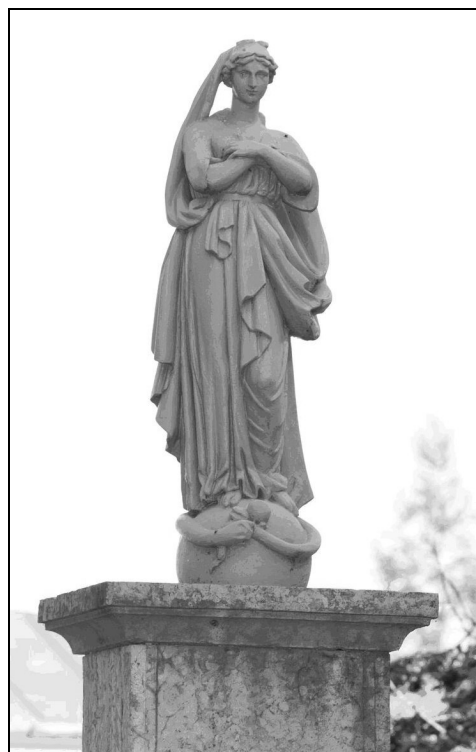
Van, ahol tölgyfát, van ahol diófát ültettek az egykori feszület helyébe. Van, hol kőszobrot állítottak. Üzenete kell legyen a szobornak, hogy az utókor tudja miért ott, miért úgy és kinek?

Kálmány Lajos korában még tudták az emberek, hogy ki a Nagyboldogasszony, ki a Boldogasszony, ki a Kisasszony s a Boldogasszonyok között még legalább hetet megkülönböztettek, bár tizenketten is voltak... (Tűztisztelő-Gyertyaszentelő, Gyümölesoltó, Sarlós, Földtöltő-Eketöltő, Szülő), addig mára minden „szerepkört” a Boldogságos Szűzanya visel. Ciglédén ő a Mindenkör Segítő Szűzanya! A kürti templom előtt is őt látjuk. A Boldogságos Szűz Máriát. Azonosítási jelképei (attribútumai) eltérnek a szokásostól, de azért a hívek tudják: ő az. Ilyennek szeretik, ilyennek tisztelik, ilyenek akarják. Ilyennek maradjon!

Most én is egy kicsit eltérek az azonosítási szokásoktól.

Szembetűnő elsősorban is a hatalmas talapzat, s a talapzathoz viszonyítva kicsi szobor. Már ez arra figyelmeztet, hogy valami rejteki üzenet le-

het a dologban. Fején a főkötő csak úgy lengedezik a szélben. És még meg is csavarintotta a szobrász.

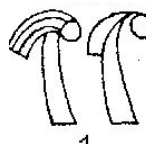

Ebben a szoborban egy mezopotámiai turáni írásjel áll a kürti templom előtt a Ciglédre vezető alagutat jelezve.

A mezopotámiai turáni írásjel olvasata: Inanna.

Inanna mezopotámiai istennő volt. A népi vallásosságban ismert Boldogasszony, a mai Szűz Mária előképe... a magyar hitvilágban, a magyar kultúrában fellelhető azonosságát és folytonosságát Daczó Árpád Csíksomlyó titka c. könyvében teljességgel bizonyította!⁵

Az eredeti írásjel formája úgy, ahogy azt egy francia tudós, René Labat a szótárában közzétette.⁶

MÜŠ zīnu a-ra-it (du vi-sa-ge) *;
d'INNANA la déesse. Jéher *;
Premier élément de nombreux noms divins.

103

Hogy kerül a mezopotámiai turáni írásjel Kültre? Mezopotámia Elő-Ázsiában van. Ez itt a Kárpát-medence és Európa. A távolság ötezer év

⁵ P. Lukács O. F. M.

⁶ LABAT, René: Manuel d' épigraphie Akkadienne. Paris. Imprimeire National 1948.

PÁLOSOK

és ötezer kilométer! A sumírok Kr. e. 3000 táján éltek, a szobrot a múlt században állították. Nincs írott adat arról, hogy a közte eltelt időben itt Európában ismerték volna a mezopotámiai turáni írásjeleket. René Labat szótára csak a szobor felállítása után több évtizeddel jelent meg Franciaországban, francia nyelven, azután vált ismertté.

Márpedig ezen szobor alkotója nagyon is jól ismerhette a mezopotámiai turáni írásjeleket.

Vagyis az az ősi, írott idők előtti műveltség folyamatosan jelen volt Kürtön és tegyük hozzá: az egész Kárpát-medencében.

Mindig volt egy ember, aki átadta a tudást és mindig volt, aki őrizte. Ahogy nemrég olvashattuk Máté Imre Yotengrit c. könyvében is a rábaközi tudók hagyatékának őrzéséről...

Ha ez így volt, akkor már érthető, hogy az egykor létező nagyon magas tudással rendelkező műveltség könnyűszerrel ásó és talicska nélkül vájta ki az alagutakat, amelyeket mi, késői utódai ennek a műveltségnek őriztünk, s őrizünk, mert a világ megmaradásának egyetlen útja az, amely visszavezet ezen ősi tudáshoz, ezen ősi értékrendhez!

FELHASZNÁLT IRODALOM

Badiny Jós Ferenc: Az esztergomi – istergami – orosz-lánok titka. Ősi Örökségünk Alapítvány. Budapest, 2000.

Csicsáky Jenő: "MU" az emberiség szülőföldje. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. Budapest, 1938.

Daczó Árpád (P. Lukács O. F. M.): Csíksomlyó titka. Pallas-Akadémia Könyvkiadó. 2001.

Danczi Lajos: Cigléd kegyhely, H. n. 1999.

Falvai Károly: Nagyboldogasszony, II. javított-bővített kiadás. Püski Kiadó. 2005-2006.

Farkasinszky Tibor: Magyar őstörténet új alapokon. Harmadik kiadás. 2011.

Földes György: Kukkónia lelke, Lilium Aurum. Dunaszerdahely, 1991.

Gyárfás Ágnes: A Vizek Könyve I-II. 2007.

Huszka József: A magyar turáni ornamentika története. Nyers Csaba Károly magánkiadása. Budapest, 1996.

Kálmány Lajos: Magyar hitvilág. Kálmány Lajos Köz-művelődési Egyesület. Szeged-Pécska, 2009.

Katona Lajos: A kedd asszonya. Főnix Téka 2. Debrecen, 2000.

Kazanlár Ámin Emil: Tarot Nagy Arkánusok. Kassák Kiadó. Budapest, 1992.

Liszka József: Állított keresztényi buzgóságból. Lilium Aurum. Dunaszerdahely, 2000.

Máté Imre: Yotengrit I-II-III. Püski Kiadó. 2004-2006.

Ősforrás Iskola előadásai. Sólyomfi Nagy Zoltán tanításai. 2005-2006-ból.

Tóth József: Lehel kürtje az ősvallás jelképtára. Fríg Kiadó. 2009.

Tur-án népének nyelvén Képjel-írás magyar olvasata. 2004.

Ipolyi Arnold: Magyar Mythologia.

Ciglédi kápolna (Internet)